

OMLADINA

Glasiło narodno-radikalnega dijaštva.

Leto II.

Ljubljana, meseca listopada 1905.

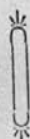
Štev. 8.

VSEBINA:

Koroških dijakov v Ljubljano.

Mihajlo Rostohar: Zveza akademskih ferijalnih društev.

K. + L.: Statistika uradništva na Slovenskem ozemlju.

Gilbert Potrato: Učimo se italijanski.

Gregor Žerjav: Ob dvajsetletnici »Družbe sv. Cirila in Metoda«.
Listek.

Omladina izhaja enkrat na mesec ter stane za celo leto K 4.—; za dijake K 2.—; posamezna številka 40 vin. — **Dopisi** naj se blagovole pošiljati uredništvu najkasneje do 20. vsakega meseca v Ljubljano na Breg št. 12. — Le frankovana pisma se sprejemajo. — **Upravništvo** je v tiskarni J. Blasnika naslednikov v Ljubljani, Breg št. 12.

Reklamacije so poštnine proste, če imajo na naslovni strani pristavek »reklamacija«
in če so odprte.

Zaradi rednega pošiljanja »Omladine« je natanko naznani in bivališče ter vselej vsako izpremembo bivališča.

Oblastem odgovoren **Mihael Rožanec**. — Izdaja eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva. — Tisk J. Blasnika naslednikov.

Drobiž.

Katehet Pečjak in slabi prostori, v katerih mora biti 2. državni gimnazij v Ljubljani, bodo spravili ta zavod ob vse zaupanje v slovenskem občinstvu. Ne ženira nas, da je ta človek že tolikokrat v šoli v pouku ščuval proti slovenskim akademikom, češ, da smo zapeljivci slovenskega ljudstva; neizmerno zelotstvo, brezmejni fanatizem njegov — same lastnosti, ki jih dober učitelj ne sme imeti — in način, kako zlorablja svoje mesto, v prid klerikalizmu, vse to nas sili v javnost. Bojimo se tudi, da se bo 2. državne gimnazije, od nekdanje pastorkne vlade, naše bodoče prve slovenske srednje šole, začelo zaradi kateheta ogibati mnogo slovenskih staršev. In prav imajo pri teh razmerah, ko je dijak v vedni nevarnosti, da ga katehet sodi in obsodi potem, ali je klerikalen ali ne, ko vlada v zavodu med dijaki vsled denuncijantstva neznosno nezaupanje, ko se to denuncijantstvo goji, ko se nakrat dijaki znajdejo v rokah proslulega jezuita-agenta. Dijaštvo je vsled katehetovega boja za klerikalizem v nevarnosti, da velik del zapade iz bojazni pred njim v hinavstvo. Res je, vsakdo sme širiti svoje nazore, a profesorju nalaga njegov stan to mejo, da se mora izogibati vsega, da količkaj zlorablja svoje mesto za politiko. »Delovanje« Pečjakovo daleko presega mejo dovoljenega dostojnega boja, zato ga moramo javno obtoževati.

„Zora.“ Že smo žalovali, da je solnce pregnalo »Zoro.« Po dolgem presledku je začela spet oznanjati, da se v klerikalnem dijaštvu še ni zdanilo. Uredništvo naznanja: »Dvigniti hočemo »Zoro« iz onega žurnalistiškega blata (!), ki jo je bila vanj pahnila razdivjana radikalna »Ibsenova.« — Ni nam prav jasno, kaj bi rad povedal urednik, da pa je bila »Zora« dozdej v blatu in jo treba dvigniti iz njega, ni prav prijeten poklon prejšnjemu uredniku. Prva številka kaže, da je »Zora« prišla iz blata na — plitvino. Polemizovala bo »Zora« le na željo čitateljev. Vendar je vsa polna ponesrečenih odgovorov na istinite občutke. Da bo »Zora« imela kaj gradiva, ji čitatelji ponavljamo nekaj vprašanj: Kako je bilo s tistim, da je »Danica« vprašala škofa, ali sme imeti »Ljubljanski Zvon,« in so to škof milostno dovolili in obenem dali dobre nauke? Zakaj ste zatajili besedo »katoliški« v naslovu »lažizveze,« ko ste prej trdili, da jo moramo prej mi vsi vsprejeti, preden jo Vi zapustiti? In kako je z onim dogodkom, ko se je predsednik »lažizveze« izrazil dvomljivo o krščanski etiki? Ali se strinjate s »Slovenčev« pisavo, ko je v slavnostnih dneh zaničljivo slikal osebo Prešernovo? Ali se strinjate z znanim škofovim pismom? Ali res niste sami prepričani, da je tisto, kar je Srebrnič napisal v Vašo spomenico, navaden nesmisel? Ali se strinjate s tem, da je Vaš predavatelj sramotil v javnih predavanjih Prešernov spomin? Ali se strinjate s hujskanjem klerikalcev, ki so onemogočili Prešernovo dijaško slavnost? »Ne odgovarjamo« porečete in prav imate, ker svojih »nazorov« o takih vprašanjih se lahko sramujete! Mi se za Vas ne bi zmenili in z Vami ne bomo izgubili niti vrstice, ako postanete skromni, kakor je Vaši revščini primerno.

KOROŠKIH DIJAKOV V LJUBLJANO!

Po zadnjem volilnem porazu, ki je zadel Slovence vkljub klerikalni slovensko-nemški zvezi, je objavil »Mir« večji načrt, po katerem bi rad strmoglavljal vladajočo nemško stranko. Vsako drugo politiko kot čisto duhovniško odločno odklanja, češ da je drugače vse zgubljeno. To je pač obupno priznanje. Če bi se pridružili »Mirovemu« mnenju, bi smatrali mi koroško Slovenstvo že zgubljenim, kajti narod, ki ni več sposoben vstati, če mu ne pomaga katoliška cerkev, tega tudi ta gotovo ne reši več. Če ne več, nam je obupno pisanje »Mirovo« dokaz, da je bil ves dosedANJI trud, vstvariti na Koroškem kaj zanesljive in delavne posvetne intelligence, brezuspešen.

In vendar ne moremo prezreti, da je zadnji dve desetletji študiralo po srednjih pa tudi po visokih šolah vsako leto več slovenskih dijakov iz Koroške. Vsaj nekaj bi se moralo poznati. Kje so vsi ti?

Ne moremo prikrivati da je bilo koroško akademično dijaštvo zadnjih desetletij (z malimi izjemami, deloma tudi današnje dijaštvo) z narodnim pesimizmom tako zastrupljeno, da je bilo nesposobno delati vstrajno in idealno v svojem narodu, da, bilo je tako cinično, da je jemalo še drugim veselje. Narodne dolžnosti so presojali več kot materijalistično, iz govorjenja si čul nekako žalost, da so rojeni kot Slovenci. Taki ljudje so se izgubili v nemštvu, šli so za kruhom, nekateri se več niso vrnili v domovino. In vse te strašne razmere v koroškem dijaštvu, kjer bi razmeram primerno moralo biti največ požrtvovalnega idealizma! Besede »smo že izgubljeni!« in »to je absolutno nemogoče« — sami izrazi, ki bi morali biti zdravim ljudem tuji — ti izrazi se ponavljajo vsak hip. Zato Korošci nimajo še danes nobene narodne intelligence.

Pravični pa smo dovolj, da presojamo, odkod je prihajal ves ta duh v dijaštvo. Uboštvo, nemško šolstvo, vsa nemška okolica, preziranje zaradi narodnosti — to vse sili trpkost v mlado dušo. Zato pa: Dajte koroške srednješolce študirat v slovenska mesta, dajte jih v Ljubljano!

Ne rečemo, da so razmere v Ljubljani idealne, a najlepše slovensko dijaško mesto je Ljubljana gotovo. Slovensko lice, slovensko občinstvo, zabave, koncerti, gledišče, časopisje, knjige, slovenska uprava — vse to mora delovati na narodno zavest dijaka zelo ugodno. V Celovcu in Beljaku pa slovenskega dijaka zapostavljajo, zaničujejo in tako ubijajo ne le šolske oblasti, ampak tudi vsi tovariši, vsa družba. Nikjer nima dovolj družabne zaslombe! Tu se pogubi zavest, tu ni mogoče, da se vzgoji neuklonljiv tilnik ponosnega Slovenca. V Ljubljani pa se more navzeti narodnega duha dovolj, da odhaja vedno krepak v domovino, tu ne izgubi vaje v slovenski govorici,

tu pozna vse moralne in materijalne sile Slovenstva, ki jih more pozneje upotrebiti doma.

Tu naj bi zastavila mlada podporna društva koroška. Prepričani smo, da bi po prizadevanju koroških krogov prišlo v Ljubljani do društva, ki bi delalo za Korošce, kateri bi tu študirali. Vsaj za par tečajev naj bi vsak koroški slovenski dijak prišel v Ljubljano!

MIHAJLO ROSTOHAR:

ZVEZA AKADEMIČNIH FERIJALNIH DRUŠTEV.

Ferijalna društva, ki so se ustanovila v zadnjih desetih letih po Slovenskem, niso prospevala v prvi vrsti zaradi tega, ker so bila zasnovana na plitvih načelih. Še-le ko je zavladal med slovensko mladino demokratičen, napreden duh, začelo je dijaštvo živahno delovati potom ferijalnih društev.

Težavno je poljudno delovanje, vzlasti ako je hočeš vestno in s pridom izvrševati; zato se je kaj kmalu utrdilo prepričanje, da je treba ustanavljati ferijalna društva z manjšimi delokrog. V tem smislu se je izrekel tudi narodno-radikalni shod v Trstu. Nikakor ne nasprotujem omenjeni resoluciji, ako govorim na tem mestu za zvezo ferijalnih društev. Potegujem pa se za njo zaradi tega, ker sem uverjen, da bi bila ta zveza velikega narodnega kulturnega pomena. — Sedaj imamo štiri ferijalna društva, ki so zasnovana v smotru narodne prosvete: »Adrijo«, »Bodočnost« »Korotan« in »Prosveto«. Vendar delujete izmed teh le »Adrija« in »Prosveta«, dočim delovanje »Bodočnosti« in »Korotana« kar ne more prekoračiti sklicevanja letnega občnega zbora*), in to zaradi tega, ker nima dovolj delavnih in izvežbanih močij.

V zvezi s »Prosveto« in »Adrijo« pa bi si ti društvi brez dvoma okrepili in bi postali nositelja narodne kulture med koroškim in štajerskim ljudstvom.

V ferijalnih društvih je dijaštvo organizovano po krajevnih momentih, ne po dejanskih socijalnih razmerah, kakoršne so ravno v tistih krajih. Evidentno je, da mora biti delovanje umerjeno po socijalnih razmerah. Le-te pa so v posameznih slovenskih pokrajinah precej različne. Kljub temu je n. pr. v »Prosveti« organizovano kranjsko, v »Adriji« primorsko dijaštvo itd. Posledica tega je, da imajo društva latentne moči, katerih ne morejo vporabljati v področju svojega delokroga, dočim bi jih na pravem mestu lahko z najboljšim vspehom vporabila. Da se tem nedostatkom odpomore, zasnuje naj se zveza ferijalnih društev, ki bo skrbela, da dobi vsaka moč svoj primeren delokrog. Naj bi bila omenjena zveza osredotočenje vseh delavnih moči v doseg vzvišenih smotrov; naj bi bila prva vseslovenska organizacija narodno-kulturnega dela!

Op. ured.: Razmere v »Bodočnosti« so se izza zadnjega občnega zbora izboljšale.

K. + L.

STATISTIKA URADNIŠTVA NA SLOVENSKEM OZEMLJU. (ABSOLVENTI VISOKIH ŠOL.)

B. ŠTAJERSKO.

CENTRALNI URADI IN URADI NA SPODNJEM ŠTAJERSKEM.

Juristi	Skupaj	Slovenci	Nemci	Čehi	Lahi	Nezanesljivi
A. Sodnijski uradniki.						
Nadsodišče v Gradcu:						
Predsednik	1	—	1	—	—	—
Podpredsednik	1	—	1	—	—	—
Deželnosodni nadsvetniki	14 ¹⁾	1	12	—	—	—
Sodnijski tajniki	4	—	4	—	—	—
Adjunkti	6	1	5	—	—	—
	26 ¹⁾	2	23	—	—	—
Okrožno sodišče v Mariboru in v njegovo področje spadajoča okrajna sodišča:						
Predsednik	1	—	1	—	—	—
Deželnosodni svetniki	12	3	9	—	—	—
Okrajni sodniki	3	—	3	—	—	—
Sodnijski tajniki	7	1	4	—	—	2
Adjunkti	20	4	16	—	—	—
Avskultanti	12	6	6	—	—	—
Državni pravdnik	1	—	1	—	—	—
Državnega pravdnika namestniki	2	—	2	—	—	—
	58	14	42	—	—	2
Okrožno sodišče v Celju in v njegovo področje spadajoča okrajna sodišča:						
Predsednik	1	—	1	—	—	—
Deželnosodni svetniki	17	7	10	—	—	—
Okrajni sodniki	2	1	1	—	—	—
Sodnijski tajniki	5	2	2	—	—	1
Adjunkti	17	6	11	—	—	—
Avskultanti	10	4	6	—	—	—
Pravni praktikanti	2	—	2	—	—	—
Državni pravdnik	1	—	1	—	—	—
Državnega pravdnika namestniki	2	—	2	—	—	—
	57	20	36	—	—	1

¹⁾ Eno mesto ni zasedeno.

Juristi						Skupaj	Slovenci	Nemci	Čehi	Lahi	Nezanesljivi
Višje dohodarinsko sodišče za Štajersko, Kranjsko in Koroško:											
Deželnosodni nadsvetniki						5 ¹⁾	1	4	—	—	—
Finančni nadsvetniki						3	—	3	—	—	—
Finančni svetniki						2	—	2	—	—	—
						10	1	9	—	—	—
Vseh sodnih uradnikov je . . .						146	36	106	—	—	3
B. Politični uradniki.											
Namestništvo v Gradcu:											
Namestnik						1	—	1	—	—	—
Podpredsednik namestništva						1	—	1	—	—	—
Dvorni svetnik						1	—	1	—	—	—
Namestništva svetniki						10	—	10	—	—	—
Okrajni glavarji (pri namestništvu)						3	—	3	—	—	—
Namestniški tajniki						5	—	5	—	—	—
Višji okrajni komisarji						1	—	1	—	—	—
Okrajni komisarji						10	—	10	—	—	—
Koncipisti						2	—	2	—	—	—
Konceptni praktikanti						15	—	15	—	—	—
Okrajna glavarstva na Spodnjem Štajerskem:						49	—	49	—	—	—
Namestniški svetniki (kot vodje okr. glav.)						2	—	2	—	—	—
Okrajni glavarji						5 ²⁾	—	4	—	—	—
Namestniški tajnik (kot vodja okr. glav.)						1	—	1	—	—	—
Višji okrajni komisarji						4	—	4	—	—	—
Okrajni komisarji						10	—	10	—	—	—
Koncipisti						3	1	2	—	—	—
Konceptni praktikanti						4	1	3	—	—	—
						29	2	26	—	—	—
Skupaj . . .						78²⁾	2	75	—	—	—
C. Finančna služba.											
Finančno deželno ravnateljstvo v Gradcu:											
Ravnatelj						1	—	1	—	—	—
Višji finančni svetniki						4 ³⁾	—	4	—	—	—
Finančni svetniki						4 ¹⁾	—	4	—	—	—
Finančni tajniki						5	—	5	—	—	—
Finančne straže višji nadzornik						1	—	1	—	—	—
Finančni komisarji						3	—	3	—	—	—
Davčni nadzornik						1	—	1	—	—	—
Koncipisti						6	—	6	—	—	—
Konceptni praktikanti						3	—	3	—	—	—
Odnos . . .						28	—	28	—	—	—

¹⁾ Deželnosodni nadsvetniki so všteti tudi pri oddelku »Nadsodišče« tedaj dvakrat. — ²⁾ Ena mesto je prazno. — ³⁾ in ⁴⁾ Trije in dva so všteti pri višjem dohodarinskem sodišču.

Juristi		Skupaj	Slovenci	Nemci	Čehi	Lahi	Nezanesljivi
Prenos . .		28	—	28	—	—	—
Finančno okrajno ravnateljstvo v Mariboru:		14	1	13	—	—	—
Po drugih krajih na Spodnjem Štajerskem:		8	—	8	—	—	—
Skupaj . .		50	1	49	—	—	—
Č. C. kr. poštno in brzojavno ravnateljstvo za Štajersko in Koroško:							
Načelnik		1	—	1	—	—	—
Višji poštni svetniki		2	—	1	1	—	—
Poštni svetniki		6	—	6	—	—	—
Poštni nadzornik		1	—	1	—	—	—
Poštni tajniki		8	—	8	—	—	—
Višji poštni komisariji		2	—	2	—	—	—
Poštni komisariji		2	—	2	—	—	—
Poštni koncipisti		10	1	9	—	—	—
Poštni konceptni praktikanti		5	2	3	—	—	—
Skupaj . .		37	3	33	1	—	—
D. Advokatura.							
Odvetniki		46	25	21	—	—	—
Odvetniški kandidati		17	12	4	—	—	1
Skupaj . .		63	37	25	—	—	1
E. Notarijat.							
Notarji		23 ¹⁾	12	10	—	—	—
Notarski kandidati		9	8	1	—	—	—
Skupaj . .		32	20	11	—	—	—
F. Deželna služba.							
Deželni sekretariat:							
Ravnatelj deželne pisarne		1	—	1	—	—	—
Deželni tajniki		7	—	7	—	—	—
Deželni koncipist		1	—	1	—	—	—
Deželni statistični urad		2	—	2	—	—	—
Skupaj . .		11	—	11	—	—	—
G. Komunalna služba		3	—	3	—	—	—

1) Eno mesto je prazno.

Zdravniki	Skupaj	Slovenci	Nemci	Čehi	Lahi	Nezanesljivi
Sanitetni oddelek pri namestništvu	6	—	6	—	—	—
Deželni sanitetni svet	10 ¹⁾	—	10	—	—	—
Višji okrajni zdravniki	2	—	2	—	—	—
Okrajni zdravniki	4	—	4	—	—	—
Sanitetni asistenti	1	—	1	—	—	—
Distriktni zdravniki	39	17	17	4	—	1
Zdravniki na deželnih bolnicah (na Spod. Štaj.)	7	—	7	—	—	—
Kopališčni zdravniki	8 ²⁾	—	8	—	—	—
C. kr. rudarski zdravniki	3 ²⁾	—	3	—	—	—
Železniški zdravniki	2	—	2	—	—	—
Mestni in občinski zdravniki	9	1	7	—	—	1
Privatni zdravniki	33	12	19	2	—	—
Skupaj	121	30	83	6	—	2
Živinozdravniki.						
V državni službi	7	—	6	—	—	1
V deželni službi	14	8	2	2	—	2
V komunalni službi	3	1	2	—	—	—
Skupaj	24	9	10	2	—	3
Inženerji.						
Pri namestitvu v Gradcu:						
Višji stavbeni svetniki	2	—	2	—	—	—
Stavbeni svetniki	2	—	2	—	—	—
Nadinžerji	6 ³⁾	—	6	—	—	—
Inženerji	5	—	5	—	—	—
Stavbeni adjunkti	4	—	4	—	—	—
Pri političnih oblastih na Spod. Štajerskem:						
Stavbeni svetniki	1	—	1	—	—	—
Nadinženerji	2	—	2	—	—	—
Inženerji	4	—	4	—	—	—
Stavbeni adjunkt	1	—	1	—	—	—
Deželni stavbinski urad:						
Stavbeni ravnatelj	1	—	1	—	—	—
Stavbeni svetniki	2	—	2	—	—	—
Nadinženerji	6	—	6	—	—	—
Inženerji I. razreda	5	—	4	1	—	—
Inženerji II. razreda	5	—	5	—	—	—
Pomožni inženerji	7	—	7	—	—	—
Deželni železniški urad	2	—	2	—	—	—
Odnos	55	—	54	1	—	—

¹⁾ Dva sta všteta tudi pri sanitetnem oddelku namestništva. — ²⁾ Eden je vštet pri distriktnih zdravnikih. — ³⁾ Dva sta provizorična nadsvetnika.

Inženerji	Skupaj	Slovenci	Nemci	Čehi	Lahi	Nezanesljivi
Prenos . . .	55	—	54	1	—	—
Tehnični oddelek poštnega ravnateljstva :						
Višji stavbeni svetnik	1 ¹⁾	—	—	—	—	—
Stavbeni svetniki	2	—	2	—	—	—
Višji stavbeni komisariji	3	—	3	—	—	—
Stavbeni komisariji	5	—	5	—	—	—
Privatni inženerji	1	—	1	—	—	—
Skupaj . . .	67	—	65	1	—	—
Geodeti.						
V državni službi	6	1	4	1	—	—
Privatni geometri	4	—	4	—	—	—
Skupaj . . .	10	1	8	1	—	—
Agronomi.						
V deželni službi (brez učiteljev na deželnih kmetijskih šolah)	5	—	5	—	—	—
Rudarski uradniki.						
C. kr. rudniško ravnateljstvo v Celju . . .	3	1	2	—	—	—

Statistika uradništva na Štajerskem ni tako enostavna, kakor na Kranjskem, kjer pride v poštev cela dežela. V predstojeci tabeli so obseženi centralni uradi, v katerih področje spada cela dežela ali celo večje ozemlje, in pa uradi na Slovenskem Štajerskem. Ti slednji so se upoštevali na teritoriju, ki ga obsegata mariborsko in celjsko okrožno sodišče, to je: okrajna glavarstva Celje (s politično ekspozituro v Mozirju), Brežice, Konjice, Slovenji Gradec, Maribor, Ptuj, Ljutomer. Naša statistika torej ne obsega natančno celega ozemlja, kjer prebivajo Slovenci: Uradna statistika namreč izkazuje v političnem okraju Lipnica 3841, v političnem okraju Radgona 3640, v Gradcu 1682 Slovencev in ni mi treba oménjati, da je v resnici njihovo število v teh krajih neprimerno večje. Toda ti okraji veljajo oficijelno za popolnoma nemške, slovenskega uradnika v njih ni; saj je celo učiteljstvo in duhovščina nemška. Število Slovencev pa se od leta do leta krči, ker nimajo nobene opore.

Številke naše statistike nam kažejo prav žalostno sliko. Če odštejemo advokaturu in notarijat in morda še sodnijo, je kolona »Slovenci« malone prazna. Gotovo zadene krivda tudi vladni sistem, toda popolnoma ne, kajti slovenskih uradnikov v resnici primanjkuje. Ni se mi treba spuščati v podrobnosti, številke govorijo. Povdarjam le, da bi morali Slovenci na Štajerskem preplaviti urade vseh strok; le na ta način se bo mogla omejiti »nemška posest«.

GILBERT POTRATO:

UČIMO SE ITALIJANSKI.

Tržaški shod narodno-radikalnega dijaštva je priznal potrebo učenja italijanščine za slovenskega razumnika, posebno pa akademika, ki se misli količkaj posvetiti javnemu delovanju v slovanskem Primorju in posebno v Trstu.

O tem nekaj besed.

Obče priznana je potreba znanja tujih jezikov. Veliki kulturni narodi potrebujejo tujih jezikov, ker se kultura enega naroda vedno izpopolnjuje s kulturo drugih, potrebujejo jih mali narodi. Malim so jeziki sosednih narodov bojna sredstva.

Umeti in korenito poznati jezik svojih nasprotnikov je jeden temeljnih pogojev uspešne borbe za narodni obstanek.

Slovenci smo v novejši dobi vsled socijalnih in kulturnih razmer prisiljeni, da razumemo in govorimo tri jezike: svoj domači slovenski in jezika naših narodnih nasprotnikov na severu in jugu: nemščino in italijanščino.

Za slovenščino skrbimo sami, za nemščino že skrbi vlada in za italijanščino nihče.

Vpraša se, je-li res potrebno znanje italijanščine. Opazovalcu slovenskega javnega življenja se predočita takoj dva momenta. Le-to se je v zadnjih desetletjih poraznovrstilo in poglobilo. Za to najdemo dosti dokazov. Vidimo ljudi, ki bi se pred tridesetimi leti zgubili, ki so pa bili rojeni v srečnem času, ko so se na vseh krajih in koncih po širni domovini jeli ustanavljati denarni zavodi, posojilnice. Ustvarili so si eksistenco, ki ni pravzaprav primerna njihovim študijam. Zaznamovati moramo dejstvo:

Privatna služba je postala tudi pri nas približno enakovredna državni.

V tem leži napredek. A pri tem ne ostane. Zavodi, ne vsi sicer, se vekšajo, širijo svoj delokrog in potrebujejo vedno občutneje ljudi širnega duševnega obzorja, vsestranskega osobito jezikovnega znanja, hladnega in treznega kalkila, lastne inicijative, potrebujejo višje in nadzorne organe.

In takih ljudi nam manjka, ljudi z jezikovnim znanjem.

Kot rečeno nam je jezik naših narodnih nasprotnikov bojno sredstvo. Slovenski akademiki naj se uče italijanščine iz zgolj praktičnih ozirov.

V Trstu in v Primorju rabimo zavedne narodne inteligence. Treba nam je narodnih delavcev. Kruha je v izobilju. Ne samo državna služba je odprta zmožnim, tudi pri trgovini, zavodih in privatnih podjetjih so prosta mesta, katera bi zadostno kvalificirani in obče zmožni Slovenci lahko zasedli.

Vpraša se le še, kako naj se učimo italijanski? Učimo se italijanščine privatno, kar je posebno lahko za one, ki so se učili v gimnaziji latinščine. Učimo se, rekel bi, nekako mimogredé, igraje. Slovnica je za začetek skoro vsaka dobra. Imamo dve slovenski in cel kup nemških. Nauče se temeljni pojmi, glagol, nepravilno spreganje, prepozicije, adverbi in osnovni pojmi sintakse in majhen, kakih tisoč do petnajststo besed obsegajoč besedni zaklad. S tem kapitalom, katerega se z lahkim trudom pridobi v dveh mesecih, se zida naprej in zida na drug način, kot je bilo to do sedaj večinoma v navadi. Učenje jezika, ki se govori v naši neposredni bližini, mora biti v vednem stiku z življenjem.

Duhovit, koristen in obenem najmodernejšim principom vzgojeslovja odgovarjajoč način učenja, ki je posebno v rabi v Severni Ameriki, je ta, da se vzame slikani abecednik za ljudske šole in se sega vedno višje in tako ponovi v tujem jeziku proces elementarnega pouka. Gledé italijanščine bi se dalo to za majhen denar uresničiti, posebno ker grejo te knjige lahko iz roke v roko. Učenje bodi v vednem stiku z vsakdanjim življenjem.

Občeznano je, da znajo ljudje, ki so se učili tujih jezikov dostikrat nenavadne brezpomembne besede, dočim ne vejo izraza za najnavadnejše stvari v življenju, ki se rabijo najbolj in brez katerih se sploh ne more shajati.

Temu je lahko priti v okom na gori označeni način in s tem, da je učenje v vedni stiki z življenjem. Zadostnega gradiva temu nudijo časopisi in promet. Kdor se uči italijanščine in vzame v roko časopis, naj ne začne in konča pri podlistku svojega čitanja. Niti v podlistku, niti v novicah, ali v kakih razpravah ne najde vseh onih prepotrebnih izrazov, temveč drugod: v tržnih poročilih, naznanilih, inseratih, odgovorih uredništva itd.

Paralelno s tem se prične s čitanjem lepih lehkoumljivih proizvodov.

In tu bi svetoval vsakemu, naj začne s slavnim umotvorom Silvija Pellica: »Le mie prigionie«, ki je kakor nalašč ustvarjen da uvede začetnika v italijansko literaturo. Slede naj knjige različne vsebine.

Na ta način je ustvarjen fond. Popolnost prinesejo poznejše življenske razmere.

Resnica obče priznana je, da ima posebno Slovenec neko infernalno sposobnost, naučiti se v najkrajšem času tujega jezika. S posebno virtuoznostjo se zna vtopiti v duha dotičnega naroda, prilagoditi se tujim razmeram. To nam je bilo do sedaj v pogubo. Nista bili vedno kuga in vojna, ki sta krčili meje slovenskega ozemlja, niti ni bila majhna odporna sila. Bile so marveč navedene sposobnosti. Bile so nam v pogubo, ker je manjkalo čuta celokupnosti, narodne zavesti in do najnovejšega časa elementarnega pouka v domačem jeziku in poznavanja njega krasote in moči. Šli so ljudje in se zgubili.

Kar nam je bilo do sedaj v pogubo, naj nam bo sedaj v rešitev.

Poznavanje jezikov in hitro prilagodenje razmeram, daje našemu naraščajočemu razumništvu neprecenljivo orožje v roke, s katerim lahko uspešno tekmujejo na obmejnih in za narodni obstanek velevažnih krajih in postojankah. Leto na leto bi lahko pošiljali ljudi z omenjenim znanjem, katerim bi se obetala ondi na jugu boljša bodočnost, sijajnejša eksistenca, kakor bi si jo mogli pri vsej nadarjenosti in pridnosti kedarkoli priboriti doma.

Javno delovanje vsakega razumnika ima v onih krajih že a priori širšo bazo. V tesni zvezi s tem so sposobnosti posamnika in vstrajnost pri delu.

Da se z izpolnitvijo gori navedenih nasvetov znatno približamo tej kakovosti je jasno.

GREGOR ŽERJAV:

OB DVAJSETLETNICI „DRUŽBE SV. CIRILA IN METODA“.

II.

V prvem članku sem se potrudil dokazati, da je »Družba sv. Cirila in Metoda« glavna organizacija slovenske kulturne samopomoči in da se kot taka ne bi smela podrejevati nobeni izven naroda stoječi politični sili in se tudi ne klanjati avstrijski dinastiji.

Danes se hočem pečati z drugim važnim vprašanjem, ki mu tudi treba jasnosti in odkritih besed. V mislih imam njeno stališče do slovenskih strank. Z žalostjo opažam, da močan del slovenskega razumništva danes gleda na »Družbo« z neko nezaupnostjo. Prišli smo do tega, da se upa nad »Družbo« stresati zabavljičice vsakdo, in naj so mu razmere v njej tudi popolnoma neznane. Če odštejem vse tiste, ki so iz kateregakoli malo-plemenitega momenta ta hip protivniki »Družbe sv. Cirila in Metoda«, vendar ostane še veliko število nezaupnežev, ki izpodjedajo z utemeljenimi in ne-utemeljenimi pomisleki tla požrtvovalnemu idealizmu. Očitki so navadno krivični. Glavnih hib »Družbe« t. j. pomanjkanja jasnega akcijskega načrta za narodno šolsko delo v ekspanziranih krajih in dejstva, da danes živi le centrala, — udi-podružnice pa ne izpolnjujejo dovolj svoje naloge — itak skoro nihče niti ne vidi, šolske sestre so popularno sporno vprašanje. Ne glede na to, da bi doslej in še danes bilo »Družbi« nemogoče vzdrževati posvetno učiteljstvo, kar bi gotovo bilo zelo koristno, — ne glede na to, da torej treba »Družbi« podvojiti dohodke, da bo mogla izvršiti načrt, ki ga je že vsprejela v zadnjem času, ko se je odločila zasnovati penzijski fond za svoje učiteljstvo, — je vprašanje

šolskih sester važno, ker se za njim skriva vprašanje stališča »Družbinega« do strank.

»Družba« je vseslovenska in nad strankami! — Vstopim takoj in medias res k spornemu jabolku — k notranji uravnavi šolstva. Ko se je »Družba sv. Cirila in Metoda« osnovala, je bilo vse Slovenstvo oficijelno (menda le oficijelno) zavzeto ne samo za narodno šolstvo (to je tedaj pomenilo le zahtevo slovenskega učnega jezika), ampak tudi za konfesijonalno šolo. Tedanja politična konstelacija je silila Slovence v klerikalno-slovanski tabor, pod zahtevo konfesijonalne šole se je ponekod skrival nacionalni ali deželno-avtonomistični interes, na Slovenskem pa je vladala še sloga, ker tedaj težnje klerikalizma niso še bile praktično znane — zato se ni tedaj nihče protivil narodnemu in konfesijonalnemu temelju »Družbe«. »Slovenski Narod« je dal inicijativo ustanovitvi take »Družbe«, Tavčar in Hribar sta podpisovala pozive, v katerih se je zahtevalo konfesijonalno šolo! Iz za ustanovitve je narod napredoval in čisto drugo je danes stališče napram vprašanju takozvane verske šole, t. j. šole, v kateri preveva pouk v vseh predmetih »katoliški« duh, tedaj sistem, ki hoče spraviti šolo, ves pouk v njej in učiteljstvo pod vpliv in nadzorstvo cerkvenih oblastnij, šola, v kateri je mladina izročena klerikalizmu.

Danes inteligenca in to posebno mlajša inteligenca, ki nasprotuje liberalni stranki, v tem pogledu ne pozna nobenih kompromisov, ampak odklanja versko šolo, ki je sedaj le še politična zahteva jedne stranke na Slovenskem, klerikalizma, ki bi rad zavzel šole in z njo mladino.

Vseslovensko stališče je danes čisto drugo kot pred 20 leti. Če hoče biti »Družba« zvesta svojemu načelu, da se ogiblje strankarstvu mora upoštevati to premembo. Ona zahteva po takozvani verski šoli tedaj odpade, ker brani današnje vseslovensko stališče, da bi jedna stranka osvojila šolo.

Danes nimamo narodne šole. Država urejuje šolske načrte, deželni šolski sveti niso pri nas organizovani nacionalno. Narodni šoli bistvo ni le materinski učni jezik, v njej se goji ljubezen do družbe, ki ji učenci pripadajo, goji se ljubezen do njihovega naroda, goji se narodna kultura. Duh, ki preveva šolstvo, ki ga urejuje kulturno avtonomen narod, ta duh naj vlada v šolah šolske družbe.

Da resumiram: Ker živi in napreduje »Družba sv. Cirila in Metoda« z narodom, ki mu služi, zato se ne more nihče sklicevati na duh in razmere, ki so vladale pred toliko intoliko leti v vseslovenskem javnem mnenju in »Družbi.« Vseslovensko stališče je danes šola svobodna cerkvenega upliva! Pač pa je ostalo jedro: narodni boj je izzval ustanovitev »Družbe«, ne verski, narodno jedro ostane. Ž njim stoji in pade »Družba sv. Cirila in Metoda.« Iz dela za »Družbo« ni izključen nihče, kdor priznava zahtevo po narodnem šolstvu. Kdor jo odklanja, ta se izključuje sam iz nje.

»Družbe sv. Cirila in Metoda« razvoj gre torej, če ostanejo njeni voditelji dosledni Vseslovenci, v smeri, ki ni prijazna instituciji samostanov

in šolskih sester. Na njihovo mesto stopi posvetno učiteljstvo. Zato pa treba, da podpiramo »Družbo« z vsemi silami zaupajoč, da njeni krmarji ne prezro smeri vseslovenskega vetra. Prav dober je sistem, ki vlada danes, da se kliče v vodstvo zaupnike strank in zaupnike pokrajin. Slednji so ali bolje rečeno: bi morali biti nekaki specijalisti, organizatorji, nadzorniki obmejnih pokrajin, katerim pripadajo, prvi pa skrbje političnim strankam za jamstvo, da pristaši z lahkim srcem morejo podpirati vseslovensko družbo.

Mislim, da je bila doslej tudi taktična napaka, da se je o namenih »Družbe« premalo pisalo, samo akademična bodrila ne zadoščajo in ne zanimajo občinstvo dovolj, društvenik se ne čuti članom prevažne organizacije, ampak le plačnikom udnine. Zato si bom drugič dovolil obdelovati organizacijo »Družbe« samo.

LISTEK.

Akademično tehnično društvo „Tabor“ je pričelo v III. tečaju svojega obstanka delovanje z novimi močmi. — Koliko ugleda si je pridobilo posebno pri dijaškem naraščanju, se razvidi iz števila članov, ki so se vpisali v »Tabor« namreč 66, to je približno polovica vseh graških slovenskih akademikov je Taborjanov. — 21. oktobra je bil prvoletniški večer, ki je prekrasno vspel. — Stvarni in navdušeni govori, ubrano petje, dali so celi prireditvi slavnosten značaj, in stari ter mladi Taborjani so v prisrčnem soglasju kazali navdušenost za društvo, v katerem jih združujejo skupne ideje in **prepričanje**. Na prav slovesen način je sprejelo na I. občnem zboru 25. oktobra t. l. 25 novih članov društvene znake. — Bil je lep prizor, ko so novi člani prvič z društveno trobojnico obetali Taboru zvestobo in je po prostrani dvorani zadonela pesem »Geslo Taborjansko.« Novi odbor, ki se je izbral na občnem zboru, je prevzel agende in društveno življenje se že lepo razvija. — Pevski klub pod vodstvom tovariša phil. Beraniča je že pričel redne vaje. — Izobraževalni klub, kateremu je načelnik tovariš phil. Vesenjāk, je izdelal cel program predavanj, ki naj nudijo članom predvsem socijološke in narodno gospodarske izobrazbe. — Njegova naloga bo tudi, da se, če mogoče obnovijo »ljudska predavanja,« skrbeti hoče za primerne poučne izlete itd. — V kratkem se ustanovi »telovadni klub«, ki hoče skrbeti tudi za primerno telesno izobrazbo svojih članov. — Društvo v vsakem oziru napreduje, po številu članov je prvo in vladujoče med graškimi slovenskimi akademiki po svojem delovanju pa utemeljuje vedno lepše upravičenost narodnoradikalnih idej in s tem upravičenost svojega obstanka.

Akademično tehnično društvo „Tabor“ v Gradcu si je izvolilo na svojem I. rednem občnem zboru dne 25. vinotoka sledeči odbor; predsednik phil. Ivan Prekoršek, podpredsednik iur. Franjo Lipold, tajnik iur. Josip Pučnik

blagajnik iur. Hugon Robič, knjižničar phil. Jos. Glonar, gospodar phil. Janko Leskošek, namestnika: iur. Herbert Kartin in med. Mirko Černič; pregledniki iur. Albert Kramer, phil. Bazilij Mirk in tehnik Anton Bojec. Društvo šteje danes 66 članov.

Akademično društvo „Slovenija“ na Dunaju si je izvolilo na svojem I. rednem občnem zboru dne 20. vinotoka sledeči odbor: predsednik phil. Lovšè, podpredsednik phil. Mravljak ml., tajnik iur. Fettich, blagajnik iur. Jelenc, knjižničar phil. Cimperman, arhivar phil. Holeček, gospodar iur. Leskovec; namestnika iur. Bončina in vet. Lesničar; pregledniki dr. Pivko, phil. Breznik in med. Kcel.

Akademično društvo „Slovenija“ priredi dne 8. svečana 1906 v proslavo 70 letnice svojega častnega člana Josipa Stritarja akademijo.

Izobraževalno delo „Slovenije“ se je pričelo. Načelniki izobraževalnega kluba so tov. Breznik, Fettich in Premrl. Češčino poučuje tov. dr. Pivko. Pevskemu klubu načeljuje tov. Badiura. Po možnosti se osnujeta še kluba za slovensko in nemško stenografijo. Doslej so se vršila sledeča predavanja: med. Kobal je imel cikel treh predavanj »o spolnih boleznih,« iur. Jaklič pa je predaval »o splošni in enaki volilni pravici.«

Dijaško umetniško društvo „Vesna“ se spremeni, kakor čujemo, v splošno slovensko umetniško društvo.

Srbsko akademično društvo „Zora“ na Dunaju. Kakor znano, se zbira srbska akademična mladina na Dunaju v društvu »Zora.« To društvo je do letošnjega leta smatralo za svojo glavno nalogo zabavo svojih članov. Na prvem letošnjem občnem zboru pa je novoizvoljeni predsednik v svojem programskem govoru izjavil, da se hoče društvo tekom letošnjega leta reformirati in delovati v smislu slovenijanskega programa; zato hočejo samozobraževalno delo med člani organizovati in osnovati v ta namen več klubov. — Nas more ta korak srbske akademične mladine na Dunaju le veseliti in želeli resnemu namenu najboljših uspehov. — Kaj pa »Zvonimir?«

Ljudska knjižnica in čitalnica v Postojni. Dne 1. listopada se je otvorila v Postojni javna čitalnica. Do tega koraka je pripomogla »Notranjska posojilnica« in požrtvovalnost tržanov. Že danes je čitalnici na razpolago nad 20 časopisov. Postojna je stopila s tem korakom vsem slovenskim občinam na čelo. V kratkem se bo istotam s sodelovanjem »Prosvete« ustanovila in otvorila tudi javna ljudska knjižnica.

Gmotni položaj graških slovenskih dijakov je letos splošno slabši od preteklega leta. — Piscu teh vrst so znani akademiki, ki **z 10, reci desetimi goldinarji** životarijo — in pri tem naj študirajo! V Trstu smo dognali eksistenčni minimum za Gradec na 45 kron — ali naj nam dokažejo ti siromaki, da smo se — za 25 kron zmotili. Vzpričo takih dejstev bi pač morali slovenski rodoljubi se spomniti naših podpornih društev, ne pozabili bi naj na nje posebno tisti, ki so za časa dijaških let živeli od podpor, danes pa sedijo v varnem zavetju; vsak dar je »podpornemu društvu za slovenske visokošolce« (adresa gosp. dr. Benj. Ipavic, Gradec, Karl Ludwigring) dobrodošel. — Apeliramo na slovensko javnost: dajte kruha sinovom! —a.—

Občni zbor podpornega društva za slovenske visokošolce na Dunaju bode v torek 14. novembra t. l. ob šestih zvečer v dvorani »Slovanske Besede«, Dunaj, I. Fleischmarkt 16 (vhod Drachengasse 3). Društvo je letos podpiralo nad sto revnih vseučiliščnikov. Sredstva so pa zelo skromna. Zato prosi odbor najljudneje, da, kdor le količkaj more, priteče društvu na pomoč. Vsako darilo bode hvaležno sprejel društveni blagajnik gospod dr. Klement Seshun, dvorni in sodni odvetnik na Dunaju, I. Singerstrasse 7.

Napredek nemških dijakov. Redkokdaj je slišati, da bi se nemški burši brigali tudi še za kaj drugega, kot za »knajpanje.« 26. vinotoka se je izvršil čudež, ki naj zanima in bodri tudi naše dijaštvo. V Ljubnu so imeli burši z nemško inteligenci prijateljski sestanek. Inženier Strohmeier je govoril ob tej priliki: »O poljudnem drobnem delu obrambnih društev in sodelovanja akademične mladine.« Po njegovih izvajanjih je največ nemška akademična mladina kriva, da so obrambna društva v žalostnem položaju; kajti burši ne izvršujejo svoje dolžnosti, da bi polnoštevilno in požrtvovalno sodelovali pri obrambnih društev. Govornik kaže na nastale kaste med dijaštvom in na pomanjkanje demokratskega duha, ki je prva ovira napredka pri popularnem delu. Inženier Strohmeier je mnenja, da je vzrok in početek nedelavnosti iskati na visokih šolah. Program, ki ga je razvil v svrhu organizacije vsega nemškega dijaštva na polju ljudske izobrazbe, obsega agitacijo v službi obrambnih društev, ustanavljanje lokalnih podružnic, pobiranje prispevkov, ustanavljanje knjižnic, skrb za razširjanje stvari, ki se podajajo v korist obrambnih zavodov, rekrutiranje govornikov in nadzorstvo nad lokalnimi zaupniki te organizacije. V Ljubnu so sklenili takoj ustanoviti akademičen odsek za poljudno delo in »Südmark«-ine namene. Sestanke imajo vsak mesec. Prihodnjič predava potujoči učitelj »Südmarke.« — Če bo kaj ali ne bo uspeha, se ne ve. Svitati se je med nemškimi dijaki začelo in to nas opominja, da se Slovenci dela za ljudsko prosveto tem krčeviteje oprimemo!

Rb.

„Prešernov spomenik.“ Uredil dr. Ivan Prijatelj. Založili Naši Zapiski. Cena 60 vin. Iz peresa najboljših naših mlajših pisateljev je izšla uničujoča kritika umetniške vrednosti Prešernovega spomenika. Vajnejša se nam zdi Prijateljeva razprava »Drama Prešernovega življenja,« ki daje knjižici trajno vrednost. Naj jo prečitajo vsi slovenski dijaki, ker v njej je mnogo kapitala. Vendar naj si napram sugestivnim besedam pridrže samostojnost sodbe in obsodbe.

Epilog k „janzenistiški“ polemiki. Na Slovenskem doživimo čudovite premembe. Kar je kdo danes hvalil, to bo jutri pahnul od sebe, nazore, ki jih je ostro obsojal in smešil bo nenadno akceptiral in se delal, kot da jih on že izdavnica zagovarjal... Spominjamo se še krika, ki ga je zagnal »Slovenec«, ko je P. Grošel predaval julija t. l. za »Prosveto« o Prešernu. Njegovo hipotezo o nastanku »Krsta pri Savici« je smešil, njegovo naziranje o naprednem jedru prvotnega janzenizma je pobijal v uvodnih člankih! — Dne 9. septembra je predaval dr. Prijatelj o »Drami Prešernovega dušev-

nega življenja.« In glej! Isti »Slovenčev« poročevalec hvali predavanje in izigrava Prijatelja proti Grošlju. Zato nas zanima, kakšno mnenje je zastopal Prijatelj v vprašanju o »Krstu« in o janzenizmu. Prijatelj zastopa prav tisto mnenje, da je namreč nastal »Krst«, ko so zunanje nesreče spravile začasno Prešerna iz ravnotežja. Prijatelj celo polemizira: »ljudje supranaturalističnega nazora bi se po mojem mnenju ne smeli ponašati s to pesmijo. Zakaj pesem se ni porodila na normalnem potu duševnih borb, notranje vojne vere s skepsa, ... ampak je nastala iz zunanjih nesreč, ki so jih bili deloma krivi tudi pristaši onih ljudi, ki zdaj na podlagi te pesmi slave našega pesnika. Prešeren je postal začasno pokoren, brezpogojen vernik, a šele kot jetnik, ko je izgubil orožje svobodnega borca — »misli visokoleteče« in duševne »bolečine želja.« Pravi vernik pa, ki pozna dramo Prešernovega življenja, ne bo »Krstu pri Savici« užival neskaljeno in ga proglašal za svojo visoko pesem. On bo vedel, da se je »Krst« iztisnil pesniku iz srca v hipu skrajne potrnosti in onemoglosti samostojnega duševnega poleta.« — In glede janzenizma? »Duhovščina... je bila v oni dobi pri nas skoro izključno janzenistična. Janzenizem je bil za slovensko javno življenje na prelomu osemnajstega in devetnajstega stoletja velikanskega pomena, ... Čop pripisuje janzenizmu bistven vpliv na izobrazbo našega naroda in ga hvali.« »Istotako bi se moglo govoriti o naših janzenistih ob koncu osemnajstega veka, o kakem Herbersteinu in Japlju, ki sta zvesta janzenističnim načelom: utrjati pobožnost in ne samo zunanjo političnoversko zavednost, dala v roke Slovencem prvo kat. sv. pismo, česar niso bili vstanu storiti »die eigentlichen Musensöhne, die Jesuiten« — citat je zopet iz Čopa — v teku treh stoletij. »Janzenizem Prešernove dobe pa je bil najgrobejši obskurant.« Tako dr. Prijatelj, ki je s tem oskrbel Grošlju lepo zadoščenje, Slovenčevemu kritiku pa občuten udarec, ki ga pa ta znani značajnejši ni hotel čutiti, ampak je delal prijazen obraz, da bi preslepel javnost. Citirali pa smo prijateljeva izvajanja o janzenizmu še bolj iz drugega razloga. Odpira se nam pogled v slovstveno zgodovino Japljeve in Vodnikove dobe. Kar nam propovedujejo, da je katoliška cerkev vzbudila slovensko književnost, to bo sedaj kmalu jasno kot neresnica! O Trubarjevi dobi vemo vsi, da je nastala iz boja proti rimski cerkvi, da pa je tudi 300 let pozneje morala nastopiti zopet reakcija proti oficijelni cerkvenosti rimski v obliki janzenizma, ki mu je zvesto stalo na strani jožefinstvo, in da je ta reakcija v drugo vzbudila slovensko pismenost, to postaja jasno šele sedaj: **Povestnica slovenske književnosti je nepretrgana obtožnica klerikalizmu.** Ta resnica naj najde pot v vse slovenske zgodovine in tudi po šolah naj je ne zakrivajo!

Nekaj iz Novega mesta. (Dopis.) Da spada novomeška gimnazija med naše najzanemarljivejše zavode, je pač dovolj dobro znano. Pri nas vlada jo prav neznosne razmere. In vendar so tega krivi deloma tudi dijaki sami. Nikjer ni nič širjega obzorja, nikjer nobenih privatnih študij, prosti čas se posvečuje — zabavam in brezdelici. Res je razvedrilo potrebno, a vendar bi se moralo nekaj časa drugače uporabljati. Zlasti tu doli pri nas, kjer

nimamo gledališča, kjer ni nikakih umetniških razstav, koncertov in predstav, bi bilo pač krvavo potreba, da si dijaki sami nekoliko opomorejo iz morečega nepoznanja življenja in sveta. Kako? S čitanjem in s privatnimi študijami. Res je sicer, da dijaška knjižnica ni vredna počenega groša, a zato naj bi si pa vsakdo sam skušal prihraniti od inštrukcij ali drugače kako nekaj denarja in ga potrošil za knjige. Saj ni potreba mnogo, ljudske izdaje so dandanes poceni in vendar dobi človek tudi iz njih vsaj nekaj pojma o svetovni izobrazbi. Na naši gimnaziji se ne poučuje ne francoščine ne italijanščine, celo stenografijo poučujejo dijaki sami! In če dobi profesor slovenščine šest tednov dopusta, se kar naravnost za cel ta čas v nekaterih razredih opuste slovenske ure! Že v šoli je tako; kako je še-le potem, če se vrhu tega dijak še sam zanemari? Koliko jih je pa pri nas, ki se uče ruščine ali kakega drugega slovanskega jezika? Na prstih bi jih lahko prešteli. Koliko jih je, ki ne čitajo drugega lista, kakor »Dom in Svet«, ali pa še tega ne! Da vlada pri nas taka mlačnost, da ni nikjer nobene agilne moči, tega je kriva brezbriznost, da ne rečemo lenoba dijakov samih. Ne tratimo svojih sil v brezdelici, posvetimo jih rajše delu, potem bomo lahko svojemu narodu po svojih močeh pomagali do boljše bodočnosti. Patrijotizem ne obstoja v zabavljanju in kričanju, ampak v resnem delu za narod.

Hrvatski vseučilišniki učitelji analfabetov. Hrvatski akademiki so si v Zagrebu osnovali »Društvo hrvatskih sveučilišnih gradjana za pouku analfabeta« in otvorili prvi tečaj v zagrebški papirnici. Gospod Anderlič, ki je osnoval popolnoma novo metodo za pouk analfabetov, vodi njihovo ljudsko delo. Tvorica je prepustila za šolanje prostore in nabavila za svoje delavce knjige. Društvo se je obrnilo tudi še do drugih zagrebških tovarn s prošnjo, da pridobe svoje delavce za obisk analfabetskih tečajev. Hrvatski akademiki se nadejajo, da bodo lahko v najkrajšem času pokazali na krasen uspeh svojega dela. Umestno bi bilo, da bi se tudi naši akademiki pobližje seznanili z Anderličevo metodo. Akademikna društva naj bi skušala med letom svoje člane pripravljati za pouk analfabetov. Člani ferijalnih akademiknih društev bi s prirejanjem analfabetskih tečajev dobili jako primeren in potreben delokrog.

Rb.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Velečenjeni gospod **Jakob Pukl**, c. kr. nadporočnik v e., sodni tolmač bolg. hrv. slov. in srb. jezika, častni ud »Slovanskega pevskega društva na Dunaju,« izobr. zab. in podp. društva »Zvezda« na Dunaju, prostov. gas. društva v Maria Enzersdorfu, tržaškega delavskega društva »La Società dei Facchini di Trieste,« predsednik podp. društva za slov. visokošolce in društva »Zvezde« na Dunaju i. t. d.: Notica o »Zvezdi« bi prišla prepozno; glede »Podpornega društva za slovenske visokošolce« smo seveda vedno na razpolago.

Priloga 'Omladini'

št. 8.

SONETI.

III.

Močno verige so z roko mogočno
vrh Kavkaza Prométeja držale
in ude k skali sivi so vezale,
da niso več sledili duhu ročno.

Prihajale so ropne ptice točno,
vsak dán kričaje ga obletovale
ter v noči zrastla jetra izkljuvale,
doklér vezi ni Herkul strl mogočno.

Tako i duša moja je vkovana,
od tal se vzdigniti ji ni mogoče,
globoko krvavi ji vedno rana.

Harpije vsak dan obnovijo žgoče
bolesti v prsih... čaka velikana —
rešitelja in toči solze vroče...

IV.

»Ah, kje sem?«... Širi gola se planjava,
oblekla noč jo je v mračna krila,
podi čez plan se jezne burje sila,
na nji oblakov teža v daljo plava.

»Ah, kje sem?« mlad popotnik obupava...
Da lučka vsaj bi kje se posvetila,
po pravi poti dalje ga vodila,
ki zdaj brez zvezd — vodnic v temi tava!

V mojih prsih je planjava taka,
viharjev mrkih čez njo burja brije,
»Ah, kje sem?« v temi jadra duša plaka.

»Nič več tvoj žar mi zvezdica, ne sije
Očem prikriva tema te oblaka,
zaman i luči nove iščem... ni je!...

S. C.

ANGELA.

GOSPODIČNI A. K. SPISAL SAMKO CVETKOV.

Anfangs wollt' ich fast verzagen,
und ich glaubt', ich trüg' es nie;
und ich hab' es doch getragen, —
aber fragt mich nur nicht: wie?

A. Heine.

O če Angelin bil je bogat trgovec in zato je dal svoje otroke v mestne šole... Pametno je računal in upal je, da se ne bo motil v svojih računih. Mislil je namreč takole. Če se hčere izobrazijo, lahko se bojo možile in živele bojo lahko ugodno, ugodnejše kakor sem jaz s svojo umrlo soprogo, ki nisva imela ničesar dobrega na tem svetu. Sin pa bo vodil trgovino v svojo in svojih srečo... izobražen bo in lahko bo pametno in modro gospodaril... Tako je preudarjal bogati trgovec in je dal svoje otroke v mestne šole.

Angela je bila najmlajša, ali še takoj otroku se je poznalo, da bo lepa gospodična, ako doraste. In res je dorastla in je postala prav prijazna deklica ... Tedaj ko je bila v mestu, nosila je bolj svitle obleke, take kakor so bolj prikladne bile njenemu belemu obrazku. Izpod klobuka so ji silili plavi lasje in so pokrivali čelo napol; pod čelom, razmernim in napol zakritim z lasmi, počivale so lepe sive oči, malo razmišljene so bile ali tako prikupljive, da se je človek zagledal vanje in jih je bil vesel. In če je Angela pogledala človeku v oči! Tedaj je moral vsakdor biti vesel in celo zganilo se je globoko doli v srcu ...

Ob tihih večerih izprehajala se je s svojo prijateljico po trgu med drugimi ljudmi. Tu ... tam se je ozrl kdo za njo in je prišepnil svojemu prijatelju veselo besedo, potem se je obrnil tudi tisti prijatelj in je pogledal Angelo in je pritrdil.

»Dolgo jo že opazujem; kdo je?«

Človek, ki je govoril tako, bil je mlad lep fant, kodrastih las in lepega, prikupljivega obraza.

»Tudi meni ni znano njeno ime,« odvrnil je drugi in se je ozrl še enkrat ... Ljudstva je bilo mnogo na trgu in med množico se je kmalu izgubila Angela s prijateljico izpred oči mladih dveh fantov.

In tako je bilo vsak večer, ako je prišla na trg ...

Tisti kodrolasko je bil posebno vnet za Angelo in zaljubil se je vanjo. Poznalo se je na njegovih kretnjah in pogledih, kadar sta se med množico srečala z Angelo ... Povsod je pazil, da jo je sledil in da je bil blizu nje. Zato je to opazil njegov prijatelj, ki je bil vedno z njim. Dobro je vedel, da je kodrolasko zaljubljen, tudi iz besed njegovih: bile so izbrane in izgovorjene sentimentalno, tako kakor govori človek ob takih časih. In spomnil je nekdanj svojega zaljubljenega tovarša na to.

»Ivan, s teboj se je zgodila neka izpremembra.«

»Zgodila se je izpremembra ... resnično,« odgovoril je Ivan; očitvidno nerad je odgovarjal, njegove misli so bile daleč proč.

»Ti si zaljubljen, dragi moj ... mili moj.«

Ivan nato ni odgovoril.

»Zakaj si neodkritosrčen?«

»Bog obvaruj; zakaj bi tebi ne povedal vsega? Zaljubljen sem in zato sem postal zadnji čas malo drugačen ... Spet je utihnil in ni poslušal svojega prijatelja, ki je govoril še marsikaj in ga mnogo izpraševal. Tudi razšla sta se zelo naglo in nista si imela povedati mnogo, kakor sicer vsak večer.

Ivan Slanovec je mnogo sanjal o svoji ljubezni, o ljubezni do Angele. Polno je bilo njegovo srce teh sanj in tako mnogovrstne so bile ... Sanjal je na izprehodih in doma, sanjal podné in ponoči. Žalosten je hodil okolu in malo je govoril, kar pa je govoril bilo je nevoljno in nekako zadirčno izgovorjeno.

Tako je spet hodil nekega večera Ivan samotni po drevoredu. Tiho je bilo vsenaokoli in samo listi na drevju so šušтели prijazno. Nekje daleč

zvonilo je avemarijo in se je slišal tenek glas sem v drevored ... Ivan je premišljeval svoj položaj, svojo neplodno ljubezen. Prav mu je bilo, da je bil sam in nezadovoljno je odzdravil svojemu prijatelju, ki je prišel po drevoredu gor.

»Ivan, konec bodi tvojih sanj ...«

»Kako rad bi se jih otresel, ali ni mogoče ... verjemi, res ni mogoče ...« Odgovarjal je po svoji stari navadi mirno in ne zadirčno, kakor časih v zadnjem času. Zdelo se je, da misli bolj trezno in ni jezen za vsako stvar.

»Bodi konec tvojih sanj ... Angelo ti predstavim nocoj na plesu, potem pa ravnaj sam.«

Ivana so se čudno prijele te prijateljeve besede ... Pogledal je pol začudeno, pol veselo svojega prijatelja.

»Govoriš resno? Angelo mi predstaviš; ti misliš namreč tisto lepo, nežno deklico, ki jo tako ljubim?«

»Da, tisto mislim ...«

»Kako pa si se seznanil?« Ivan je hotel zvedeti vse naenkrat.

»Prišla je z mojo sestro na naše stanovanje — poznata se iz šole, in predstavljen sem ji bil. Zelo prijazno govori, čisto malo skozi nos, tako, da se ji podā. In zelo zgovorna je ... rada govori. Nocoj pa pride na ples, kamor sva bila midva tako ali tako namenjena ...«

»In zdaj greva. če grmi in treska.«

»Gotovo, Ivan, prav gotovo ... Pridi k nam, sestra gre tudi.«

»Dobro!«

Razšla sta se.

* * *

Zvečer sta prišla Ivan Slanovec in njegov prijatelj med zadnjimi na ples. Slanovec je sicer tiščal, da gredo preje, ali prijatelj tega ni pustil in tudi njegova sestra ni bila rada prva. V dvorani je bilo vse svetlo in veseli glasovi so se slišali v garderobo. Oddali so in so stopili v dvorano ... Slanovec je takoj opazil Angelo in pocukal je prijatelja.

Angela jih je tudi opazila in je takoj prišla. Pozdravili sta se gospodični in Angelo sta pozdravila gospoda. Prijatelj Ivanov je takoj opravil svojo dolžnost in Ivan je šel z Angelo po dvorani. Prijatelj njegov je izročil svojo sestro drugemu kavalirju, potem pa je sedel na fotelj in gledal po dvorani. Mnogo je bilo znanih obrazov in mnogokrat je bilo treba pozdraviti. Opazoval je Ivana in opazil je, da se zelo dobro počuti in videti je bilo, da je tudi Angela zadovoljna s svojim kavalirjem. Veselo sta se smejala in govorila, in kadar sta prišla do prijateljevega sedeža, ustavila sta se in izpregovorili so par besedi ...

Prišel se je ples ... Slanovec je plesal neutrudljivo, z Angelo in prijateljevo sestro seveda največ. Prijatelj njegov ni bil tako razposajen in je le večinoma bil zunaj. Kadil je cigareto za cigareto in pogovarjal se je z garderoberko. Bila je to prijazna deklica, kazili so jo samo malo zobje, ki so bili nekoliko predolgi ... Tako je potekal večer in bilo je skoro polnoči

— odmor. Ivan je seveda bil z Angelo, ki je bila rada v njegovi družini... Med odmorom je Ivan stopil za trenotek k prijatelju in je zašepetal skrivnostno.

»Vse dobro...«

»Z Angelo?«

»Moja!« In pomežiknil je ter segel v mokre lase, češ, vedel sem, da bo takoj moja, samo da prideva skupaj... Prijatelj se je namuznil in prisedel k najbližnji mizi, kamor so sedli tudi drugi trije te družbe. Zabavali so se izvrstno in Angela se je smejala tako prešerno. Pogledala je Ivana in se ozrla v njegovega prijatelja in obema je bilo veselo v dušah... Pretekla je ura in godba je igrala znova. Vse se je vrtilo po dvorani, vse je plesalo... samo Ivanov prijatelj ni zdaj plesal čisto nič. Sedel je pri vratih in je gledal vrvenje ljudi. Za lepe obraze se ni več zanimal in za gibka telesa. Nemirno mu je postalo srce in spoznal je zakaj... Angela je bila vzrok tega srčnega nemira. Zdaj ko jo je videl v Ivanovih rokah, mu je postala naenkrat tako draga in mila... Izpoznal je, da mu ni čisto vseeno, če jo ima Ivan. Skušal se je otresti teh čutov, ali ni bilo mogoče, vedno so vstajali z večjo močjo... z večjo silo.

Po plesu spremljal je Angelo do doma, seveda je bil zraven tudi Ivan, ki se je še celo kasneje poslovil od nje — prijatelj s sestro je bil namreč že odšel dalje.

Drugi dan sta se srečala Ivan in prijatelj. Ivan je bil vesel, kakor nekdaj, prijatelj njegov pa resen in nezadovoljen.

»Kaj ti je?« vprašal je Ivan.

»Nič mi ni...« odvrnil je prijatelj.

»Tako čuden se mi vidiš...«

»Mogoče...«

Več nista govorila...

Tako so nastopili težki dnovi za Ivanovega prijatelja. Pobit je hodil okoli in je vedno molčal. Hotel je na vsak način zatreti čustva do Angele. Počasi je šlo, ali šlo je vendarle — pozabil je počasi in se ni mešal med Ivana in Angelo.

POVEJ!

Čez vetrove dila
noč tak jasna, tiha,
v srcu radost je brez mej...

Rožice duhtijo,
lističi drhtijo
rahlo padajoči z vej...

Kje pač raj, nebo je?
K nama li prišlo je,
ljubica? — — Povej, povej!...

Spitignjev.

Akademično tehnično društvo „Triglav“ ima člane, ki se čutijo poklicane agitirati proti »Taboru« na vsak način po izreku »namen posvečuje sredstvo.« Društvu samemu nočemo očitati ničesar — dokler zadeva ni popolnoma pojasnjena. Opominjamo »Triglav« le na onih 20 kron, na katere družba sv. Cirila in Metoda še vedno čaka, dalje da naj bolj pazi na različne svoje gospode, katerim se bo pošteno potrkalo na prste — ter jih brezobzirno postavilo pred javnost.

Izgredi na dunajski univerzi. Na modroslovni fakulti dunajskega vseučilišča je nastopil novo imenovani izredni profesor Dvořák. Ker je ta mož rodом Čeh, so Nemci smatrali njegov nastop za kršenje nemškega značaja dunajske univerze in demonstrirali proti njemu. Rektor Philippovich se je Nemcem sicer uprl in jih za trenotek pomiril. Uverjeni pa smo, da bodo Nemci o prvi priliki začeli zopet preganjati Slované. Prav z gotovostjo je pričakovati, da bodo Dvořáka kmalu kam odpravili. Čisto gotovo pa je, da se bodo učne oblasti odslej ozirale na voljo nemškega dijaštva, da je tedaj Dvořák zadnji profesor slovanske narodnosti, ki je imenovan na dunajsko univerzo. Nacijonalizacija vseučilišč pa bo vzdržala na površju zahtevo po slovenskem vseučilišču v Ljubljani. Pričakujemo, da slovenski poslanci v deželni zborih in v državnem zboru porabijo priliko, da zopet nastopijo za slovensko vseučilišče.

„Iz naroda za narod!“ Brošura s tem naslovom ima naslednji uvod: »Od 5. do 8. kimovca 1905 se je vršil v Trstu prvi shod slovenskega narodno-radikalnega dijaštva. Že na zborovanju se je izrazila, pozneje pa opetovano ponovila želja, da se izda o shodu obširno poročilo. Želji je ustrezno s to knjižico. Teoretska predavanja phil. Rostoharja, iur. Žerjava in iur. Ušlakarja priobčujemo v celoti, debate pa v velikih potezah. Pa tudi specifično dijaških predavanj in razprav večji del se nam zdi vredno ohraniti: v njih je temelj, na katerem bodo mogle zidati dalje naslednje dijaške generacije, marsikdo bo v njih našel orientacije, širše občinstvo pa bo začelo resnejše opazovati in podpirati dijaštvo. Tudi razpravam o ljudski izobrazbi smo dali prostora. Slovencem dobrih šol, na njih podlagi pa uresničevanje idej knjižništva, poljudnega slovstva, predavateljstva: za širjenje tega programa drobnega izobraževalnega dela ne smemo štediti. Življenja in vrvenja velikega tržaškega ljudskega shoda z 8. kimovca ni možno dovolj predočiti. Pojdite enkrat v Trst na slovenski ljudski shod se veselit zavednosti tržaških Slovencev. Mi prinašamo le glavne dele govorov dr. Vladimirja Ravniharja in dr. Otokarja Rybářa. Osobito slednjega razprava o narodni avtonomiji naj bi postala podlaga smotrenejšega delovanja slovenske politike za osamosvojitev našega naroda. K sklepu naj še omenimo, da gotovo namenu pričujoče knjižice nismo ničesar ukrali, če smo dosledno izpustili vse izraze pritrdjevanja med govori in po njih.

Iz naroda za narod!

I. shod narodno-radikalnega dijaštva

— od 5. do 8. kimovca 1905 v Trstu. —

Brošura bo obsegala nad osem tiskovnih pol.

Cena: En izvod stane 1 K 50 v, za dijake 1 K, po pošti 10 v več.
Kdor pošlje denar za 10 izvodov, dobi enega več.

Naročila sprejema upravništvo „Omladine“.

Naj bi ne bilo slov. dijaka, ki bi se na brošuro ne naročil; poročilo
I. shoda nar.-rad. dijaštva je zanimivo za vsakega slov. izobraženca.

Lavoslav Schwentner

knjigotržec v Ljubljani

Prešernove ulice št. 3

priporoča

učne knjige za vse šole

v najnovejših predpisanih izdajah

— ter vse druge —

šolske potrebščine.

Zunanja naročila izvršuje točno po poštnem povzetju.